

СЕКЦІЯ 1 ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ЗОВНІШНЬОГО ВПЛИВУ (НА ПРИКЛАДІ АНЕКСІЇ КРИМУ)

HYBRID WAR AS A TECHNOLOGY OF EXTERNAL INFLUENCE (ON THE EXAMPLE OF THE ANNEXATION OF CRIMEA)

У статті узагальнено інтерпретації гібридної війни в Україні та сформульовано авторське визначення гібридної війни як технології зовнішнього впливу на емпіричному матеріалі подій анексії Криму.

Узагальнення наведених вище досліджень гібридної війни дало підстави сформулювати визначення гібридної війни як технології впливу зовнішніх центрів влади, змістом якої є поєднання: а) культурного колоніалізму та імперіалізму (війни сенсів) через культурних трендсетерів, б) руйнівного та дестабілізуючого медіа-аранжування; в) кризостворюючої активності груп політичних емісарів в органах влади та управління, «політичних активістів» в організації масових безпорядків; г) приватних армій олігархату (фактично – озброєного криміналітету) та в захопленні влади; д) кураторів спецслужб та церкви в мобілізації сепаратистських мілітарних формувань.

У висновках відзначено, що спільним для концептуального поля гібридної війни є поєднання в самій війні складників культурного протистояння, медійно-пропагандистського аранжування, політичного емісаріату та «політичних активістів», участі приватних армій та кримінальних угруповань, вторинного підключення підрозділів спецслужб та церкви для курування сепаратистських мілітарних формувань в регіонах.

Наголошено, що розмивання відмінностей між війною та не-війною, включення культурно-пропагандистських, медійних, політично-абсентистських технологій дозволяє залучати до такої війни недержавних акторів та маскувати саму гібридну війну під нерегулярні інтервенції (антитерористичні операції, стабілізаційні операції, дії з знешкодження партизан) та приховувати інтенції зовнішнього впливу, подаючи самі військові дії як наслідки внутрішнього конфлікту та політичної кризи.

Ключові слова: гібридна війна, зовнішній вплив, анексія Криму, глобалізація, міжнародний конфлікт, культурна трансгресія, поствестфальська система.

The article summarizes the interpretations of the hybrid war in Ukraine and formulates the author's definition of the hybrid war as a technology of external influence on the empirical material of the events of the annexation of Crimea.

The generalization of the above studies of hybrid war gave grounds to formulate the definition of hybrid war as a technology of influence of external centers of power, the content of which is: a) a combination of cultural colonialism and imperialism (war of meanings) through cultural trendsetters; b) crisis-creating activity of groups of political emissaries in government and administration, "political activists" in the organization of mass riots; c) private armies of the oligarchy (in fact - armed crime) and in the seizure of power; d) curators of special services and the church in the mobilization of separatist military formations.

The conclusions noted that common to the conceptual field of hybrid warfare is the combination in the war itself of components of cultural confrontation, media propaganda, political emissary and "political activists", the participation of private armies and criminal groups, the secondary connection of militia units and special services formations in the regions.

It is emphasized that the blurring of the distinction between war and non-war, the inclusion of cultural and propaganda, media, political-absent technologies allows to involve non-state actors in such a war and disguise the hybrid war itself as irregular interventions (anti-terrorist operations, stabilization operations, and conceal the intentions of external influence, presenting the military action itself as a consequence of internal conflict and political crisis.

Key words: hybrid war, external influence, annexation of Crimea, globalization, international conflict, cultural transgression, post-Westphalian system.

УДК 316.4

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.20.1>

Гугнін Е.А.

к.соціол.н., доцент,
перший проректор, доцент кафедри
соціальної роботи та психології
Національний університет
«Запорізька політехніка»

Постановка проблеми. Процеси глобалізації, складником яких є конкуренція світових і регіональних держав у геокультурному, гео економічному та геополітичному просторі, спричиняють появу нових технологій зовнішнього впливу одних держав на інші, включаючи Україну. Однією з таких неологічних можна вважати «гібридні війни», дослідження яких утворює предмет наукового інтересу і перебуває в центрі уваги сучасних дослідників.

Не потребує спеціального доведення як технологічна, так і стратегічна складність гібридних війн, які слугують зразками поєднання військових і невійськових технологій зовнішнього впливу. В Україні гібридна війна РФ включає в себе як застосування військових (спецпідрозділів, приватних військових компаній, терористичних та екстремістських угруповань, партизанських загонів та ін.), так і невійськових технологій (розвідувально-під-

ривної діяльності спецслужб, інформаційних війн, економічних війн та ін.).

Гібридна війна РФ проти України здійснюється в поєднанні зазначених інструментів із звичайними бойовими діями, партизанськими диверсіями, терористичними актами, кримінальним насильством. Метою гібридної війни є отримання найбільш ефективного зовнішнього впливу на основі поєднання зовнішньої та внутрішньої агресії, включаючи ту, яка ведеться проросійськими ЗМІ та політичними партіями, громадськими організаціями, групами впливу у медіа-сфері. Зазначене вище актуалізує предмет дослідження даної статті в контексті аналізу соціологічної проблематики зовнішнього впливу.

Постановка завдання. Метою статті є побудова авторського визначення гібридної війни як технології зовнішнього впливу (на прикладі анексії Криму). Завданнями статті є узагальнення інтерпретацій гібридної війни в Україні та формулювання авторського визначення гібридної війни як технології зовнішнього впливу на емпіричному матеріалі подій анексії Криму.

Аналіз попередніх досліджень з обраної теми. Гібридна війна РФ із Україною є відображеною в значній за обсягом науковій літературі. Дослідники, які займалися аналізом чинників та причин гібридної війни, аналізували її стратегічні та тактичні засади, вирізнили 3 групи інтерпретацій гібридної війни на території України.

1. *Геополітичні пояснення.* Зазначена група пояснень є дотичною до геополітики та соціології міжнародних відносин, теорії інформаційних війн та військової безпеки [14; 15] Змістовно воно співпадає із тим, що геополітична криза в Україні була спричиненою відходом політичного керівництва держави від курсу «двовекторності» і однозначного схилання в бік проєвропейських/проєвроатлантичних преференцій. Пояснення такої радикалізації є ґрунтованим на тому, що здійснення вибору між двома міжнародними альянсами (Євросоюзом та Митним союзом, Росією та Заходом) стало чинником загострення боротьби між Росією, ЄС та НАТО за домінування в Україні із участю зовнішніх акторів та переведенням внутрішнього конфлікту в Україні в приховано-зовнішню (гібридну) форму.

2. *Глобалістично-інформаційні пояснення.* Методологічною основою для глобалістично-інформаційних пояснень гібридних війн є постструктуралістська концепція М. Фуко та Ж. Деріди [2]. Ключовим методологічним постулатом постструктуралізму в розумінні інформаційних війн є положення про універсальність і тотальність влади, яка спирається на знання, проникає в усі сфери суспільного життя і побут. Регульованими з боку влади,

в рамках концепції М. Фуко та Ж. Деріди, стають раніше вільні зони інтимно-особистісної сфери життя людини, в яких влада дає рекомендації з охорони здоров'я, харчування, регуляції сексуальних відносин, виховання дітей. Всепроникність владо-відносин здійснюється через соціальні інститути суспільства, «агентів соціального середовища, (школа, сім'я, виробничі об'єднання та ін.), ціннісно-нормативні стандарти. У дисциплінарному просторі влада контролює суспільство через різні форми, здійснюючи тим самим тотальний контроль. Такими формами є конкуренція, тести, іспити, а також сучасні технічні засоби контролю: відеоспостереження, комп'ютерне стеження. Оскільки влада набуває ознак дифузності та неструктурованості, нелокалізованості, її суб'єктна ідентифікація у визначених просторових локусах стає утрудненою, що дозволяє їй проникати в будь-які соціальні інститути, провокувати напруженість і конфлікти, і, разом із цим, нейтралізувати осередки опору. Спільним знаменником глобалістичних пояснень є розуміння гібридної війни як продукту порушення класичної (фізично-просторової) територіальності, появи транскордонного простору через процеси дифузії кордонів між державами та суспільствами внаслідок розвитку інформаційного суспільства. Саме інформаційному суспільству відповідає зміна технологій насильства та набуття лідерських позицій так званою «м'якою силою» у порівнянні із «жорсткою силою», застосування якої є розподіленим у просторі та часі [7; 12].

Глобалізація визначає нові особливості військових конфліктів, насильство в яких зміщується з між-кордонного простору на внутрішньо-соціальний та культурний простори, зокрема – інформаційний та кіберпростір. Ці конфлікти змістовно стають конфліктами низької інтенсивності та відрізняються від конфліктів попередніх епох своїм внутрішнім «епіцентром» [8].

Вони відбуваються всередині однієї держави з підключенням транснаціональних акторів та за обставин розмивання відмінностей між внутрішніми і зовнішніми діями, між інтервенціями і контр-інтервенціями, між національним і глобальним рівнями соціальної організації.

Глобалістично-інформаційні пояснення гібридних війн включають урахування реальності недержавних акторів (парамілітарних організацій, локальних лідерів, криміналітету, найманців), які діють синхронно з державними підрозділами та інституціями на основі неперервної інформаційної координації (поліція, служби безпеки, регулярні збройні сили). На цьому акцентують увагу В. Герасімов, М. Захаров, Л. Івашов, І. Іліопулос, І. Ніколайчук [1, с. 19–24; 4, с. 43–47; 5–6; 13, с. 85–105].

Отже, йдеться про гібридну війну як про міжнародний конфлікт низької інтенсивності (а також перервності, періодичності, стертих відмінностей між війною та не-війною), який розгортається між двома або більше основними, або прямими суб'єктами, (акторами), якими на геоекономічному, геополітичному та геокультурному рівнях є держави або групи держав (альянси, блоки), а у внутрішньому культурному, політичному, економічному просторах – культурні та медійні трендсетери, кримінальні угруповання, політичні партії, соціальні рухи. Саме за рахунок останніх сучасні війни набувають ознаки гібридності, а ядром самої гібридності стає культурна трансгресія, детальніший аналіз якої реалізується в інформаційно-психологічних поясненнях гібридних війн.

3. *Інформаційно-психологічні пояснення*, логічна модель яких є зміщеною в бік акцентування уваги на війнах сенсів та систем продукування цих сенсів. При цьому під сенсами в означених поясненнях розуміється широке коло культурних конструктів: цінностей, світоглядів, норм та традицій, соціальних уявлень, фреймів тощо, на що вказують у своїх працях В. Джузеппе, Г. Почепцов, М. Лайнбарджер [3; 11; 17]. У соціології медіа-сфери, соціології політики та соціології міжнародних відносин сенси розглядаються як всепроникливий трансгресійний тип культурного та соціального буття. Зі створенням всеохопної системи кіберпростору та розгалужених електронно-комунікаційних мереж трансгресійність продуктів культури набула цілком реальних абрисів. Якщо в рамках Вестфальської та Поствестфальської систем трансгресійність була обмеженою фізико-географічними, політико-юридичними та економічними структурами, то з появою Інтернету ці кордони фактично зникли. Завдяки мережам війни нового покоління набули ознак мережевоцентричності [19].

Виклад основного матеріалу дослідження. Події революції гідності 2014 року стали резонансними у світі не стільки через їх вплив на внутрішню соціально-політичну ситуацію, але і в аспекті зовнішнього впливу Росії на Україну через розгортання гібридної війни та активізацію регіонального сепаратизму. Для цього РФ здійснила втручання в розпалювання соціально-політичного конфлікту в Україні, що пояснювалося конкуруванням Росії та ЄС. Україна і раніше була простором зовнішнього впливу з ЄС в рамках «Східного партнерства» і Угоди про асоціацію. Для РФ через наближення до ЄС Україна стала представляти загрозу її геополітичним інтересам.

Зміни акторів зовнішнього впливу відбувалися в Україні на тлі трансформації міжнародних відносин, яка полягала в переході від Вестфальської до Поствестфальської системи. Осереддям Вестфальської системи стало

формування такої конфігурації міжнародних відносин, в якій політичні еліти європейських держав усвідомили потребу упорядкування правил міждержавної взаємодії, як в європейському, так і у світовому просторі [16, с. 42–61; 18, с. 95–105].

Засадничими елементами Вестфальської системи міжнародних відносин стали взаємне визнання національного державного суверенітету і рівноправності держав. Ці принципи набули глобального поширення, створивши основу для сучасних міжнародних відносин. Вони передбачають пріоритетність національних інтересів, балансу сил, держав-націй, забезпечення державного суверенітету, право держав обмежувати втручання у внутрішні справи, рівність прав держав, зобов'язання виконувати укладені договори, визнання пріоритету міжнародного права над національним правом і застосування дипломатії в міжнародних відносинах [16, с. 42–61; 18, с. 95–105].

Криза державного суверенітету в Україні відповідає зниженню авторитету означених принципів у регулюванні відносин між державами. Воно стосується декількох аспектів. Україна успадкувала від радянської системи специфічний соціальний життєустрій, у стратифікації якого найвищим статусом володіли соціальні групи закритого типу, панування яких завжди було тінювим і напівлегальним.

Ці групи, представляючи собою гібрид заливків партійної номенклатури, криміналітету та патримоніальної бюрократії, мають певну зовнішню орієнтацію. Одна їх частина є зорієнтованою на ЄС та США, а з іншого – на РФ. Отже, російсько-український конфлікт за Крим, «гібридна війна» РФ проти України та внутрішня соціально-політична криза є пов'язаними із двоцентровістю олігархічних груп впливу в Україні.

В електоральній президентській кампанії 2004 року відбувся розкол олігархічних груп на два протиборчі табори: проєвропейський, «помаранчевий» і проросійський (євразійський). Між цими таборами (під очільництвом В. Ющенко, Ю. Тимошенко, з одного боку та В. Януковича – з іншого боку), як і між зовнішніми центрами впливу, точилася неперервна конкуренція.

Апофеозом конкуренції стала внутрішня криза кінця 2013 – початку 2014 р., приводом до якої формально слугувало припинення підготовки угоди про асоціацію з ЄС, яку попередньо планувалося укласти на саміті «Східного партнерства» у Вільнюсі. Розходження між намірами В. Януковича та фактичною відмовою від укладання угоди призвело до Революції гідності.

Підтримка курсу на ЄС та на Митний Союз дозволила розділити українське суспільство на рівні регіонів, в яких відповідні олігархічні

групи сприяли як створенню відповідного порядку денного в ЗМІ, так і поширенню сепаратистських настроїв. При цьому кількість прихильників європейського вибору протягом 2010–2013 років зростала (від 48 до 53%), в той час як Митного Союзу, навпаки, зменшувалася (з 35 до 24,5%) [21–22].

Кількість прихильників європейсько-євроатлантичного та євро-азійського (проросійського) вибору різнилася в південно-східних, центральних та західних регіонах України відповідно. Геополітичний розлам склався, перш за все, за рахунок Криму та Донбасу, населення якого підтримувало переважно Митний Союз, в той час як у західних та центральних регіонах переваги склалися на користь вступу до ЄС [21–22].

Таким чином, перерозподіл прихильників тієї чи іншої форми геополітичного протекторату та впливу відбувався у відповідності з картою попередніх колонізацій, окупацій та територіальних приєднань у попередні роки. Згідно з такою логікою, цілком імовірно була підтримка у травні 2014 року вступу до ЄС 87,7% респондентів західних регіонів і 64% центральних регіонів [21–22].

У східних і південних регіонах цей показник зменшувався, відповідно, до 30,5% і 28%, а на Донбасі кількість прихильників єврокурсу не перевищувала 13% при переважанні у виборі майже 68% респондентів прихильності до Митного союзу. У східних і південних регіонах кількість прихильників проросійського вибору складала 29% і 25%, у той час як найнижчу підтримку (6,9% і 1%) євроазійського вибору було зафіксовано в центральних і західних регіонах [21; 22].

Безпосередньо перед Єврореволюцією у громадській думці України відбулися певні зміни щодо пріоритетів євроінтеграції. Проте В. Янукович як один із очільників Партії регіонів не вважав за потрібне враховувати зростання проєвропейської більшості, здійснюючи у внутрішній політиці кроки, які мали б наблизити українську модель мультиолігархічного типу до російської квазімонархічної моделі управління. Останню вирізняли високий рівень централізації влади, збільшення контингенту силових структур, перерозподіл активів на користь найближчого оточення владної верхівки, а також активне використання кримінальних угруповань, поруч із силовими структурами, для придушення масових безпорядків.

Ставка на російську модель управління країною і євразійський вектор зовнішньої політики знайшла своє відображення в тому числі в очільництві силових структур, керівниками яких було призначено громадян РФ, чим було посилено зовнішній вплив та визнано потребу в політичному емісаріаті. Опонентами Партії регіонів стали не лише партії парламентської опозиції, (УДАР, «Батьківщина» і «Свобода»),

але і самоорганізовані спільноти громадян. Використання сили проти прибічників євроінтеграції стало індикатором слабкої легітимності влади.

Опісля перелому в протистоянні опозиції та влади В. Януковичем було ініційовано дострокові президентські вибори та підписано угоду про врегулювання кризи у країні із представниками опозиції. Зникнення самого Президента супроводжувалося заявами про збройний напад на нього та визначенням того, що відбувалося в Україні, як «державного перевороту» [23].

Подальша втеча Януковича до Росії могла сприйматися як підтвердження зовнішнього впливу РФ щодо України, спричинивши колапс законодавчої та виконавчої влади. Сам факт втечі було визначено як «самоусунення президента від виконання своїх обов'язків», що потребувало екстраординарних рішень щодо зміни виконавчої влади. Уряд під очільництвом А. Яценюка було обрано Верховною Радою. Із боку РФ відповідальність за те, що відбувалося в Україні, було покладено на екстремістські елементи, дії яких було оцінено як «державний переворот».

Перед тим у 2010 році узурпацію влади було здійснено Партією регіонів при поверненні В. Януковичу повноважень формування уряду, чим було започатковано нелегітимний перехід від парламентсько-президентської республіки до президентсько-парламентської. Зазначене вище дає підстави визначити події в Україні не як державний переворот, а як ротацію олігархічних кланів як провідників політики зовнішніх центрів влади.

Адже ці олігархічні угруповання в боротьбі за владу використовують відкриту або ж приховану підтримку як РФ, так і окремих європейських країн (Польщі, Чехії, Румунії та Угорщини). Тому наявна в Україні мульти-олігархічна модель управління створювала видимість конкурентного середовища при реальному підриві державного суверенітету через політичний емісаріат ЄС, НАТО та РФ. Приватизація держави олігархічними кланами зумовила повну деконструкцію оборонного потенціалу України, що доволі чітко виявилось в 2014 році перед початком гібридної війни на Донбасі. Олігархізація держави та супутня їй корупція зумовили неготовність до нейтралізації внутрішніх загроз та зовнішньої агресії.

Ротація олігархічних кланів в Україні в 2014 р. разом із супутніми трансформаціями вектору зовнішньої політики спричинили відповідну реакцію РФ. Пропагандистська машина РФ почала працювати на розкручування проєкту «федералізації України», аргументами на користь якого була неможливість зупинити регіональне протистояння та відцентрові процеси в рамках унітарного національно-територіального устрою.

Додатковими аргументами пропагандистів на користь федералізації стали розширення прав регіонів, їхньої бюджетної та зовнішньо-політичної автономії. Частково пропаганда наголошувала на факті того, що промисловий потенціал, створений у період радянської України, був зорієнтований переважно на Митний союз, а вигоди від вільної торгівлі з ним істотно перевищували вигоди від торгівлі з ЄС. Зрозумілим було те, що поєднання федералізації України з компрадорським мультиолігархічним управлінням стало б частиною подальшого послаблення суверенітету держави і неоколоніальної експансії.

Отже, федеративний територіальний устрій у період поствестфальського (глобалістичного) розмивання кордонів та конкуренції РФ і ЄС/НАТО за домінування в пострадянському просторі стали б чинниками зростаючої нестійкості. Відхилення «пропозицій» російської сторони поступитися унітарним суверенітетом стало однією із причин анексії Криму, а потім і ініціювання «гібридної війни» в Донецькій і Луганській областях.

Фактично російську анексію Криму можна розглядати як початок гібридної війни як війни нового типу. Ознакою гібридності стало маскуванню факту присутності збройних підрозділів силових структур місцевими «ополченцями» [20, с. 114–122], які утворювали осередки регіонального сепаратизму при підтримці РФ як зовнішнього центру влади. Таким чином, основну роль у гібридних війнах відіграють вторинні актори з делегованими повноваженнями, які мають замаскувати фактичну суб'єктність безпосереднього замовника та вигодоотримувача в ситуації конфлікту. Маскуючи участь РФ в «українській кризі», РФ користалася тактикою травестії, організувавши спецпідрозділи збройних сил без розпізнавальних знаків для захоплення будівель Верховної Ради і уряду Автономної Республіки Крим. Використовуючи «ополченців» (сепаратистські угруповання) як прикриття, РФ фактично здійснила збройну анексію території України як суверенної держави [9].

Гібридна спецоперація в Криму відбулася за участі російських військових, перекинутих на півострів з території РФ, і частин Чорноморського флоту, які базувалися тут згідно з міждержавною угодою 1997 р. Цими військовими підрозділами (яких в ЗМІ було подано як «місцеве ополчення») було заблоковано стратегічні об'єкти і українські військові частини з морськими судами включно.

Політичне керівництво РФ від початку взагалі відкидало будь-які звинувачення у причетності до воєнних дій на українській території. Факт анексії було визнано Президентом РФ в квітні 2014 р. під час прямої лінії та в сюжеті документального фільму «Крим. Шлях на Батьківщину» [23].

Під час цих подій було визнано, що «ополченці» відігравали роль такого собі «де-ескалятора напруженості», які допомагали населенню з територіальним самовизначенням та вільним волевиявленням. До того ж рішення про повернення Криму до складу РФ було кулуарним і приймалося декількома місяцями раніше. На території Криму задля легітимізації анексії було проведено референдум, який мав надати новоствореним структурам державної влади видимості зв'язку з народним волевиявленням.

РФ легітимізувала захоплення Криму відповідним рішенням Ради Федерації про застосування збройних сил на території України, здійснивши акт гібридної агресії як через збройні підрозділи, замасковані під «народне ополчення», так і власні військові частини, які розміщувалися на базах військово-морського флоту.

У відповідності з міжнародно-правовими нормативами ООН гібридна війна проти України як суверенної держави може бути прирівняною до звичайної війни, себто до акту агресії. За підтримки РФ сепаратистські групи впливу провели референдум із приводу проголошення незалежності в повній невідповідності до чинного законодавства та норм міжнародного права.

Звертає на себе увагу факт блискавичного проведення референдуму про проголошення незалежності Криму від України та його приєднання до РФ, а з іншого боку – робота на випередження з боку РФ, які скористалися, перш за все, групами політичних емісарів в органах державної влади АРК. До того ж сепаратистські угруповання не розраховували на відповідне волевиявлення місцевого населення, а радше на сценарій швидкого захоплення влади та створення за рахунок цього відповідного іміджу України як нестабільної держави із регіонами, еліти яких воліють федералізації.

Дані щодо кримського референдуму з різних джерел дещо різняться. Так, згідно з даними, отриманими від новоутвореної кримської влади (із числа проросійських політиків), у референдумі взяли участь понад 80% населення [23]. Цей електорат мав здійснити вибір між двома альтернативами: возз'єднанням півострова з Росією і статусом Криму як частини України. Відповідно, умови та обставини самого проведення референдуму цілком припускали як фальсифікації, так і звичайну неявку виборців. До того ж це фактично не цікавило владну верхівку РФ, що вирішила долю Криму майже кулуарно.

Висновки з проведеного дослідження. Узагальнення наведених вище теоретичних досліджень гібридної війни та подій анексії Криму дає підстави сформулювати її визначення як технології впливу зовнішніх центрів влади, змістом якої є поєднання: а) культур-

ного колоніалізму та імперіалізму (війни сенсів) через культурних трендсетерів, б) руйнівного та дестабілізуючого медіа-аранжування; в) кризостворюючої активності олігархату та керованих ними груп політичних емісарів в органах влади та управління, «політичних активістів» в організації масових безпорядків; г) приватних армій олігархату (фактично – озброєного криміналітету) в захопленні влади; д) кураторів спецслужб іноземної держави та церкви в мобілізації сепаратистських мілітарних формувань; е) використання регулярних збройних сил іноземної держави – для посилення тиску, дестабілізації та обмеження суверенітету.

На думку автора цієї статті, найкоректнішим було б визначення гібридної війни як технології зовнішнього впливу, яка є мультимодальною за змістом і призначеною для розмивання відмінностей між війною та не-війною. Таке розмивання дозволяє, по-перше, створювати в державі штучну політичну кризу, яка уможливорює тимчасовий колапс комунікацій між центром та регіонами.

Стану штучної кризи передують, з одного боку, відповідне медіа-аранжування та формування порядку денного державної нестабільності, сепаратистських рухів, некерованості в регіонах і т.п. У медіа-аранжуванні беруть участь агенти впливу зовнішніх центрів влади в органах державної влади та управління, культурні трендсетери, громадські організації.

По-друге, скористатися масовими безпорядками (групами «політичних активістів») для захоплення органів влади на місцях. При цьому «політичні активісти» створюють димову завісу для дій недержавних збройних формувань, які беруть під контроль стратегічні об'єкти. На захопленій території відбувається мобілізація «народного ополчення» під релігійними гаслами, до чого підключається також і церква.

По-третє, легітимізувати захоплення території шляхом проведення референдуму, обгрунтовуючи це потребою захисту етнічних меншин від громадянської війни. Зацікавлені у зовнішньому впливі сторони при цьому представляють діаметрально протилежні версії подій. Так, у розумінні акторів впливу, які представляють ЄС та НАТО, події, що відбуваються, є звичайною війною, яка ведеться без публічного оголошення і з використанням ресурсу приватних армій та кримінальних угруповань, які виконують функції регулярних військових формувань [20, с. 114–122].

Але це, звісно, один бік медалі. Другим боком є те, що проросійські актори впливу подають події в Україні як проект нео-окупації та нео-колоніалізму із використанням політичного емісаріату, технологій кольорових революцій та державного перевороту (в термінології російської пропаганди йдеться про «маріонеткову хунту військових злочинців»).

Отже, сучасне протистояння України і РФ може бути концептуалізоване як неконвенціональні, нерегулярні, комбіновані або гібридні війни [9; 10]. Спільним для концептуального поля гібридної війни є поєднання в самій війні складників культурного протистояння, медійно-пропагандистського аранжування, політичного емісаріату та «політичних активістів», участі приватних армій та кримінальних угруповань, вторинного підключення підрозділів спецслужб та церкви для курування сепаратистських мілітарних формувань у регіонах.

Розмивання відмінностей між війною та не-війною, включення культурно-пропагандистських, медійних, політично-абсентистських технологій дозволяє залучати до такої війни недержавних акторів та маскувати саму гібридну війну під нерегулярні інтервенції (антитерористичні операції, стабілізаційні операції тощо), приховувати інтенції зовнішнього впливу, подаючи самі військові дії як наслідки внутрішнього конфлікту та політичної кризи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Герасимов В. Организация обороны Российской Федерации в условиях применения противником «традиционных» и «гибридных» методов ведения войны. *Вестник Академии военных наук*, 2016. № 2(55). С. 19–24.
2. Деррида Ж. Трассирование и дифференция. *Философская и социологическая мысль*. 1995. № 5-6. С. 4–15.
3. Джузеппе Г. Война экономическая и война когнитивная. URL : <https://www.planet360.info/ru/>.
4. Захаров М. Бойцы гибридного фронта. *Мир и политика*, 2014. № 6. С. 43–47.
5. Ивашов Л. Гибридные войны. Теории и стратегии. URL : <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1523567640>.
6. Илиопулос И. Гибридные войны как инструмент глобализации. URL : <http://spkurdyumov.ru/economy/gibridnye-voyny-kak-instrumentglobalizacii/>.
7. Кучера Дж. Мягкая сила Индии в Средней Азии. URL : <https://inosmi.ru/middle-asia/20110902/174139970>.
8. Калдор М. Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху / Пер. с англ. А. Апполонова. Москва : Изд-во Института Гайдара, 2015. 416 с.
9. Каппа Ф.В. Путин ведет в Украине гибридную войну. URL : http://ipress.ua/ru/mainmedia/putin-vedetv-ukrayne-gybrydnuyu-voynu_61876.html.
10. Корыбко Э. Гибридные войны. URL : <https://interaffairs.ru/news/show/15109>.
11. Лайнбарджер М.А. Психологическая война. *Теория и практика обработки массового сознания*. Москва : Центрполиграф, 2013. 67 с.
12. Най Дж. Абсолютное цифровое оружие в гибридной кибервойне России. URL : <https://www.liga.net/politics/opinion/absolyutnoe-tsifrovoe-oruie-v-gibridnoy-kibervoynе-rossii>.
13. Николайчук И.А. О сущности гибридной войны в контексте современной военно-политической ситу-

ации. *Проблемы национальной стратегии*. 2016. № 3(36). С. 85–105.

14. Ньюберг Р. Гибридные операции и устойчивость общества: уроки финской истории. URL : <https://Carnegie.ru/?lang=ru>.

15. Першин Ю. Записки о «гибридной войне». *Вопросы безопасности*, 2016. № 4. С. 63–85.

16. Подберезкин А.И., Харкевич М.В. Мир и война в XXI веке: опыт долгосрочного прогнозирования международных отношений. Москва : МГИМО-Университет, 2015. С. 42–61.

17. Почепцов Г.Г. Из истории понятия гибридной войны в США и России. Мятужвойна. URL : <https://psyfactor.org/psyops/hybridwar2.htm>.

18. Саямов Ю. Н. Вестфальский мир и его принципы вчера и сегодня. Век глобализации. URL : [3/2018 95–105 DOI: 10.30884/vglob/2018.03.09](https://doi.org/10.30884/vglob/2018.03.09).

19. Сибровски А., Гарстка Дж. Сетевая война: ее происхождение и будущее. URL :

<http://archive.redstar.ru/index.php/2011-07-25-15-56-32/item/4659-setetsentricheskaya-voyna>.

20. Терновая Л.О. Наемничество как элемент гибридных войн: история и современность. *Этносоциум*. 2016. № 6(96). С. 114–122.

21. Яким шляхом іти Україні – до якого союзу приєднуватись? (преференції населення за два тижні до вільнюського саміту). URL : <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=204&page=1&y=2013&m=11>.

22. Наслідки вступу України до інтеграційних об'єднань (думки населення за два тижні до вільнюського саміту). URL : <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=206&page=1&y=2013&m=11>.

23. Крым. Путь на Родину. Документальный фильм Андрея Кондрашова. URL : https://www.youtube.com/watch?v=t42-71RpRgI&bpctr=1613094276&ab_channel=%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D1%8F24.